

İDEALİZE EDİLEN KÖY YAŞAMININ MEDYADA TEMSİLİ: ANA OCAĞI YARIŞMASI ÖRNEĞİ

The Representation of Idealized Village Life in Media: The Case of Ana Ocağı Contest

Dr. Selcan GÜRÇAYIR TEKE*

Görünen köy kılavuz istemez.

ÖZ

Köy, köylü ve köy yaşamı Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren önemli ilgi alanlarından biri olmuştur. Köy kimi zaman romantize edilerek nostaljik söylemlerin bir parçası hâline getirilmiş kimi zaman da geri kalmışlığın, cehaletin sembolü olarak görülmüştür. Köye ilişkin yargılar değişse de köy her zaman önemli bir siyasi ve kültürel potansiyel olarak görülmüştür. Milliyetçilik hareketlerinden köklerini alan ve beslenen halk bilimi köyü; saf, doğal, bozulmamış geleneklerin bulunacağı bir yer olarak algılamıştır. Bu algı zamanla değişse de halk bilimi çalışmalarında hâlâ izleri bulunabilir. Köy yaşamını konu edinen yakın dönem programlarından biri, TRT1 televizyon kanalında gündüz kuşağında yayımlanan *Ana Ocağı* isimli yarışma programıdır. Program Sakarya'nın Beşevler köyünde bulunan bir çiftlik evi etrafında kurgulanan köy yaşamını izleyicilere sunmaktadır. Programla köy yaşamı ve unutulmuş gelenek ve görenekler hatırlatılmaya çalışılmaktadır. Yarışmada eğitimci anneler, ahır, bahçe işleri, ev işleri ve mutfak alanlarında şehirli kızları eğitmekte ve kazananlar altın bilezikle ödüllendirilmektedirler. Bu makalede *Ana Ocağı* yarışma programının ilk sezon bölümleri köy yaşamını ve köye ilişkin olduğu varsayılan değerleri hatırlatması açısından incelenmiştir. Programda gerçek köy yaşamının değil, tahayyül edilen köy yaşamının sunulduğu öne sürülmüştür. Köy yaşamının doğal ve organik yaşam, yöresel mutfak ve gelenek-göreneklere bağlılık açılarından öne çıkarıldığı görülmüştür. Analiz edilen bölümlerden hareketle köyün doğal, sağlıklı ve üretken yaşam, teknolojiden ve şehrin karmaşasından uzaklık, insani değerlere ve örf ve âdetlere bağlılık açılarından idealize edildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Köy yaşamı, köy-şehir, medya, temsil, TV programı.

ABSTRACT

Village, peasants, and rural life have been one of the important research areas from the early years of the Republic of Turkey. From time to time, village has been perceived as a part of nostalgic discourses by being romanticized and sometimes approached as a symbol of backwardness and ignorance. Even though, attitudes towards village have changed, it has always been considered to possess a vast cultural and political potential. The Folklore which takes its root and source from the nationalistic movements considers village as a place of having “pure”, “natural”, and “untainted” traditions. Whether, this perception has changed in time, its traces could be found in folklore studies. One of the recent competition programmes that remarks rural life, broadcasted in daytime on TRT1 television channel, *Ana Ocağı*. Programme presents fictionalized village life of a farmhouse located in a village, Beşevler of the province, Sakarya. It is intended to recall the village life and the disappearing traditions and customs in the scope of this TV programme. The trainer mothers explain practical instructions and order relevant tasks of barn, garden and house as well as cooking to the girls who are coming from city life. Winners are awarded with the certain numbers of gold bracelets. This article investigates the first season episodes of *Ana Ocağı* which mainly recalls the rural life and its relevant values. It is inferred that the programme presents not the rural life itself but the envisioned version of it by the city-dwellers. It is deduced that the programme brings the village life forward with regard to natural and organic life, local cuisine and constancy to traditions and customs. Based upon the reference to the episodes analyzed, it can be concluded that the rural life is portrayed as ideal due to its offerings of natural, healthy and productive life, being isolated from technology and chaos of the city, and constancy to humanistic values, traditions and customs.

Keywords

Rural life, village-city, media, representation, TV programme.

* Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Bilimi Öğretim Görevlisi. Ankara/Türkiye, surcayir@gazi.edu.tr

Köy, köylü ve köy yaşamı Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren önemli ilgi alanlarından biri olmuştur. Köye yönelik bu ilgi, Osmanlı Devleti'nden miras alınan "nüfusun büyük bir kısmının köylü oluşu" ve "köylünün nüfusun üretici kısmını oluşturması" ile ilişkilendirilir. Karaömerlioğlu'na göre köylü, "yönetici kesim tarafından dikkate alınması, siyasal ve ideolojik anlamda kazanılması gereken" bir "güç"tür (2014: 12). Aydın ve halk arasındaki kopukluğun giderilmesi için "halka doğru gitmek" yani halkı yakından tanımak, bilmek de Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde köye yönelik ilginin başlıca kaynağıdır. "Köyü dönüştürme" projeleriyle paralel sürdürülen hareketin altında Burckay'a göre "köylü eğitilmezse inkılabın şehirlerin dışına çıkıp kökleşemeyeceği düşüncesi" yatar (Burckay 2000'den aktaran Cantek, 2001). Köye ilişkin bu düşünceler, köye karşı romantik bir bakış açısı da doğurmuştur. Köylülerin milletin "saf", "öz" ve "hakiki" kısmını oluşturdukları düşüncesi bu romantik bakış açısının yansımasıdır. Milliyetçilik hareketleriyle doğan ve bu hareketlerden beslenen bir disiplin olan halk bilimi kapsamında Türkiye'de erken dönemlerde yapılan derlemelerin büyük bir kısmının köylerde ve kırsal alanlarda gerçekleştirilmesi de bunun bir sonucudur. 1969 yılında Boğaziçi Üniversitesinde verdiği folklor derslerindeki notlarında Tahir Alangu halk bilimcilerin bu tutumunun gerekçesini şöyle özetler:

Zaten bizdeki köy kelimesi de aslında "üçra yer, köşe" anlamına geliyor. Buralarda "köylü halk" yani halkın asıl yoğun özü, töresel ve geleneksel bir yaşantı ile birlikte "tarihi

folklor"u koruyor ve sürdürüp getiriyor. Eski folklorcular, araştırmaları ve derlemeleri için böyle bozulmamış, bulanmamış, dış etkilerle karışmamış, kapalı bölgelerdeki "statik folklor unsurları"na yönelirlerdi. Folklor denince bunu anlardı. Türkiye'de folklorcuların çoğunluğu hâlâ bu eğilimdedir (1983: 28).

Alangu, kitabının ilerleyen bölümlerinde dünyadaki bazı ülkelerde folklorun köyde aranacağı düşüncesinin geçerliliğini yitirdiğine, ilginin kente doğru kaydığına dikkat çekse de "hem halkımızın çoğunluğunun orada olması, hem de eski kültür ve folklor unsurlarını kaybolup silinmeden derlemek bakımından, daha uzun bir süre, Anadolu'ya ve köylüye yönelmek zorunda" olduğumuzu vurgular (1983: 33). Öcal Oğuz, halk bilimcilerin köye olan ilgisinin, halk bilimi disiplininin köyü "ulusal kültürlerin yok edilmesine ve yozlaşmaya karşı bir direnme simgesi" olarak görmesinin yanında "Osmanlı kent kültürüne karşı duyulan ulusalcı soğukluğun ve kentin "burjuva" dokusuna karşı çıkışın Türkiye'de halk bilimi araştırmalarının kırsal yüzünü desteklediğini" ileri sürmüştür. Oğuz'a göre "kentte yapılan halk bilimi çalışmalarında bile köyün izleri sürülmüştür"(2002: 17). Köyde gerçek, hakiki, saf ve bizi biz yapan değerlerin, geleneklerin, göreneklerin bulunabileceği düşüncesi yapılan derlemelerle pekiştirilmiştir. Köye bakış açısı da elbette zaman içerisinde değişmiş, "olumsuz köy imajları" de bir döneme damgasını vurmuştur (Cantek, 2001). Köy, "cehaletin, bağınazlığın, yobazlığın ve geri kalmışlığın" sembolü olarak görülmüş ve eleştirilmiştir. Ancak bu düşünceler köyün ve köylünün "yeniden romanti-

ze” edilişinin önüne geçememiştir.

Köy/şehir, köylü/şehirli ikiliklerini öne çıkararak köy yaşamını ve değerlerini “yücelten” yakın dönem televizyon programlarından biri *Ana Ocağı* isimli yarışmadır.¹ *Ana Ocağı*, televizyonda yayımlanan bir yarışma programıdır. Dolayısıyla televizyonda yer alan bu programda yansıtılan bir “gerçek kültür” olmaktan ziyade “medya kültürü”dür. Lundby ve Ronning’e göre “gerçek kültürü hammadde olarak kullanan medya kültürü” “gerçek kültürün çeşitli yönlerini yeniden yaratarak, değiştirerek ve şekillendirerek kullanır. Bu anlamda medya kültürü gerçek kültürün hem bir yansıması hem de yeniden şekillendirmesi olarak değerlendirilebilir (2002: 12-13).” Bu makalede medya kültürünün bu “yansıtmacı” ve “yeniden şekillendirici” etkisi de akılda bulundurulurak *Ana Ocağı*’nın ilk sezon bölümlerinden hareketle şehirlinin gözüyle kurgulandığı ve idealize edildiği varsayılan köy yaşamı söylemi analiz edilecektir. *Ana Ocağı*’nda sunulan köy yaşamının gerçek bir köy yaşamı olmaktan ziyade şehirlilerin “özendikleri, arzu ettikleri, hayal ettikleri” unsurları barındıran bir köy yaşamı olduğu düşüncesi tartışmaya açılacaktır. Programda idealize edilen köy yaşamının bir şehirli kurgusu olmasının yanında zaman zaman erken Cumhuriyet dönemindeki köycü söylemden izler taşıdığı, zaman zaman modernleşme ve teknoloji karşıtı bir anlayışa dönüştüğü tartışılacaktır. Köyde “saf, bozulmamış, bulanmamış değerler, gelenekler barındığı” ön kabulünün köylüleri adeta “geçmişin canlı temsillerine” dönüştürdüğü fikri sorgulanacaktır. *Ana Ocağı* programının ikinci sezonunda acemi kızların yanında,

yeni evliler ve çiçeği burnunda çiftler de yarışmaya dâhil edilmiştir. İkinci sezon “acemi çiftler”in katılımıyla ve eğitmen annelerin ikisinin değişmesiyle başka analizler gerektiren bir formata evrildiğinden bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Ana Ocağı, TRT1 (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) ekranlarında hafta içi her gün gündüz kuşağında yayımlanır. “Kaybedenin olmadığı tek yarışma” sloganıyla başlayan yarışma, maddi anlamda ödüller kazanamasa-lar da yarışmacıların manevi anlamda pek çok “değer” kazanabilecekleri bir yarışma programı olduğunu savlar. Yarışmacıların günün ve haftanın sonunda “kazandıkları” değil “hak ettikleri” söylenerek bir anlamda diğer yarışmalardan farklı bir bakış açısına sahip olduğu ileri sürülür. Yarışmada dört “şehirli” kız, üç eğitmen anne tarafından bir hafta boyunca ev işleri, mutfak ve ahır/bahçe işleri konularında eğitilir, haftanın sonunda dört altın bilezikle ödüllendirilir.² Yarışma programını halk bilimi disiplini açısından ilginç ve önemli kılan programın merkezine yerleştirilen “köy yaşamını hatırlatma ve unutulmuş örf ve âdetleri öğretme” amaçlarıdır.

Yarışmada kızlar, “eğitmen anneler” aracılığıyla köy yaşamı ve köye ilişkin değerler konusunda eğitilirler. Bu nedenle anneler önemlidir, çünkü “uzak ve bihaber” oldukları sürekli vurgulanan “köy yaşamı” ve “gelenek ve görenekler” anneler aracılığıyla hatırlatılır ve öğretilir. Yarışmada “eğitmen anne” olarak adlandırılan anneler, yarışmaya katılan her yarışmacının “annesini” olarak konumlanır. Yarışmacılar, “anne, anneciğim” gibi ifadeleri biyolojik olarak anneleri olmayan kişiler için yarışmanın formatı

gereği rahatlıkla kullanırlar. İlk bölümde tanıtılan annelerin tanıtım biçimleri de köy ve köyün çağrıştırdığı değerlerle paralellik taşır:

Ümmiye Koçak, ineklerin dilinden anlayın kadın, süt sağmanın ustası, tarlaların hâkimi, doğaya âşık bir yaşayan efsane. Mersin'in köyünden Sakarya Serdivan'a gelen Ümmiye anne Ana Ocağı'nın eli ayağı.

Selva Hocaoğlu, ev düzeni ustası, dağınıklığın en büyük düşmanı. Örf ve âdetlerimize bağlı bir hanımefendi. Kendisi *Ana Ocağı* için düzenini bozup Ankara'dan Sakarya Serdivan'a geldi. Selva annemiz kimi zaman kızlarımızın sığınacakları bir liman ama yeri geldiğinde lafını sakınmayan bir otorite.

Ve otoriter tavırlarıyla öne çıkan annemiz *Hülya Erol*. Türk mutfağının sultanı, Anadolu yemek kültürünün tarihçesine hâkim bir mutfak dehası. Biraz sert mizaçlı (1. Bölüm).³

Eğitmen annelerin tanıtım biçimlerine bakıldığında Ümmiye annenin köyün doğal yaşamını, Selva annenin örf ve âdetlere bağlılıkla şehir hayatında unutulmuş değerlerini, Hülya annenin Anadolu mutfak kültürüne hâkimliğiyle kırsallıkla ilişkilendirilen yöresel tatları temsil edişi şehirlilerin köye bakışının sacayağını oluşturur: Doğal yaşam, geleneklere bağlılık ve yöresel lezzetler. Yemek kültürünün köy ve kırsal kültürle ilişkilendirilişi yadırganabilir; ancak kırsal mekânların en önemli tüketim nedenlerinden birinin mutfak kültürü olduğu düşünüldüğünde bu durum anlaşılır hâle gelebilir:

... Kırsal mekânların tüketimi ele alınırken bu mekânlara özgü yiyecek ve içeceklerin tüketimi de öne çıkmaktadır. Bessiere'e göre yemek fizyolo-

jik olduğu kadar sosyal çevrenin de bir parçasıdır... Günümüzün modern kent sakinleri günlük rutinlerinden kaçarak teselliye yöresel ya da başka deyişle geleneksel yemeklerinde aramaktadır. Günümüzde yemek ve mutfak konusunda bir geriye dönüş yaşanmaktadır. Artık kırsal mutfaklar ve doğal ürünler popülerleşmiştir (Bessiere'den aktaran Açar ve Atalay, 2014: 7).

Yarışmanın köy kültürünü ve doğal yaşamı yansıtmak için "eko-köylere" yönelmeyişi de onu ayrıcalıklı bir konuma sokar. Şehirlinin köy yaşamına bakışını yansıtırsa da *Ana Ocağı*, geleneksel köy yaşamını bir köyde kurulmuş çiftlik evinde aramayı tercih eder. Dolayısıyla "kentten kırsala dönüş ve kırsala ait geleneksel bilgilerin övgüsüne dayalı bir sisteme dayanan" eko-köylere bu anlamda mesafelidir (Güleryüz, 2013: 122). *Ana Ocağı* olarak tanımlanan ev, Sakarya'nın Beşevler köyünde yer alan bir çiftlik evidir:

Çekimlerini Sakarya'nın Serdivan ilçesindeki 50 dönümlük bir arazi üzerine kurulu kendi çiftliğinde gerçekleştiren *Ana Ocağı*'nda yarışmacılara köydeki yaşamı, unutulmaya yüz tutmuş değerlerimizi öğretecek üç eğitimci anne de yer alıyor. Köy evlerinde, kışın çetin şartlarına karşı hayat sürdürmeye çalışan gençler, teknolojiden uzak bir yaşam sürerken bir yandan da hayat boyu kendilerine yardımcı olacak birçok bilgi edinebilme şansı yakalıyorlar (<http://www.trt1.com.tr/bolumler/anaocagi/1bolum/40176/549d7f798a58c90be89a2ea6>).

Köy yaşamını ve değerlerini hatırlatmayı hedefleyen yarışmanın tanıtım müziği bir türküdür. Sözleri ve müziği *Karga film* tarafından yapılan türkü formundaki bu müzik, kırsal

kültür ile halk müziği arasındaki ilişkiye, dolayısıyla yarışmanın içeriğine uygundur.⁴ Söz konusu türkü, yarışmanın içeriğine ilişkin bilgiler vermesinin yanı sıra köy algısına dair önemli ipuçları da sunar. Programda yarışmacılara sunulacak köy yaşamı “sabah erken kalkma, hayvan, tarla, balya, soba, saman ve ahır” kelimeleriyle betimlenir. “Bu köy bizim köyümüz/Uzak olsa ne yazar/Her hafta bize buyurun/Amman Amman/Siz de gelin a kızlar/Amman Amman” sözleriyle Ahmet Kutsi Tecer’in “Orada bir köy var uzakta/O köy bizim köyümüzdür/Gezmesek de tozmasak da/O köy bizim köyümüzdür” dizelerine gönderme yapılır. Tecer’in yazıldığı dönemin köye ilişkin söyleminden derin izler taşıyan şiiri, *Ana Ocağı*’nın tanıtım müziğinde hatırlatılarak bir anlamda köye bakışın pek de değişmediği fikrinin izleyicide oluşmasına zemin hazırlar.

Yarısmada, hayatlarında hiç köye gitmemiş, köyden ve köy yaşamından bihaber yarışmacı kızların “şehirli” olduklarına sürekli vurgu yapılır. Örneğin yarışmanın ilk bölümünde kızlar için “daha önce inekleri sadece televizyonda görmüş dört şehirli kızımız ana ocağında” ifadeleri kullanılmıştır. Yarışmaya katılan kızların topuklu ayakkabılarla, ojeli tırnaklarla, saçları değişik renklerle boyalı, piercingli gelişleri anneler tarafından zaman zaman eleştirilir. Kızların ev işleri konusunda becerikli olmayışları yarışmanın diliyle “acemi oluşlarının” nasıl sağlandığı sorusunun yanıtları yarışmanın başvuru formunda cevap bulabilir. Başvuru formunda yer alan “Ev işlerinden hangilerini yapabilirsiniz?”, “Asla yapmam diyeceğiniz ev işleri var mı?”, “Doğal yaşamı, köy ortamını sever misiniz?” gibi sorular bir anlamda

yarışmacıların köy yaşamına ve ev işlerine yakınlıklarını kestirmeyi amaçlayan sorulardır. Ancak, yarışmaya katılan kızların “oyunculuk ajanslarından” bilinçli bir şekilde seçtikleri beceriksizliklerinin biraz abartıldığı da yarışma ile ilişkili olarak sosyal medyada dile getirilir. Yarışmacı kızların yalnızca beceriksizliklerinden dolayı değil, görünüşlerinden ve davranışlarından hareketle içine girmeye çalıştıkları dünyayla uyumsuzlukları da medyada konu edilir. Kızlar aynı günlerde başka bir kanalda yayımlanan ve genç kızların giydikleri kıyafetlerle jüri önüne çıktıkları ve tarzlarından dolayı rakipleriyle söz dalaşına girdikleri *Bu Tarz Benim* Programındaki kızlarla karşılaştırılırlar:

Bu yarışma yılın ikinci Bu Tarz Benim vakası olabilir! TRT 1’de sessiz sedasız başladı ancak giderek daha fazla insan tarafından seyrediliyor. İlginç bir formatı var; 4 adet Starbucks kızını alıp bir köy evine koyuyorlar. Kızlar burada hızlıca tarım toplumuna geçiş yapıp, inek sağmak, fide dikmek, tarla çapalamak, ahır-ağıl temizlemek gibi işlere koşuyorlar. Lays teyzesine benzeyen bir ninemiz başta olmak üzere de ataerkil düzenin demirden temsilcilerinden oluşmuş bir jüri bu kızları değerlendiriyor, başarılı olana da bilezik takıyor (TRT’nin Köy İş... 2015: s.n.y).

Yarısmaya katılan kızlar eğitilmiş kızlardır, ancak ev, mutfak ve ahır işleri konusunda pek bir eğitimleri yoktur. Bu anlamda yarışmada, resmî süreçlerde edinilen bilgilerle kadınlar arasında kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel bilgilerin yarışı söz konusudur. Yarışmacıların geleneksel bilgilerden habersiz oluşları ya da bu bilgiye fazla itibar etmeyişleri, kızlardan

görece daha az “resmî eğitimli” anneler tarafından eğitilmeleri ile giderilmeye çalışılır. Köy meydanında köylülerle sohbet eden Ümmiye anne ile köylüler arasında geçen konuşmada resmî eğitim ve geleneksel eğitim arasındaki bu fark şöyle dile getirilir: “Her biri şehirden geldi. Her birisi tahsilli. Görmüş geçirmiş ama şehiri. Köyden hiç haberleri yok. Ben de bildiklerimi anlatıyorum (29. Bölüm).” Deneyim aktarımı olarak tanımlanabilecek bu süreçte “geleneksel eğitim” resmî eğitime galip gelir. Çünkü kurgulanan köy yaşamında yarışmacıların “resmî eğitimlerini” konuşturabilecekleri pek bir alan yoktur. Yarışmacılar köy yaşamı ile ilişkili konularda eğitim alsalar da aldıkları eğitimin teorikliği ve gerçek yaşamla ilişkisizliği öne çıkarılır. Yarışmacılardan Arzu Gökçe süt teknikeridir (21. bölüm). Arzu’nun “ineklerle yüz yüze gelmemiş” bir süt teknikeri olduğu yarışma süresince vurgulanır. Süt sağma görevini veren Ümmiye anneye “ben sütü yalnızca analiz edebilirim” diyerek kendisini savunmaya çalışan Arzu, Ümmiye anneden “Olmayan sütün neyini analiz edeceksin. Önce süt sağacaksın ki analiz edesin” cevabını alır. Yarışmacıların verilen görevlerle ilgili herhangi bir değerlendirmeleri olsa bile bunu ifade ettiklerinde “annelerin her şeyin en iyisini bildikleri ve her şeyi gördükleri” şeklinde bir cevapla karşılaşmaları onları biraz temkinli kılar. Çünkü yalnızca görevlerdeki başarılar değil, annelerin kanaatleri ve değerlendirmeleri de yarışmayı kazanmak için önemlidir. Anneliğin, geleneksel bilginin, deneyimin, itaat kültürünün, köy yaşamına ilişkin değerlerin öne çıkarılması ve desteklenmesi köycü söylemin “köy

hayatını ve köylüleri yüceltme” idealleriyle paralellik gösterir:

Köycülerin şehirleşmeye duydukları husumet, köy hayatını ve köylüleri yüceltmeleri ile bir arada gidiyordu. Düşüncelerini güçlendirmek için ütöpik ve gerçekdışı bir köy hayatı ve iktisadı resmetmekteydiler. Köylüleri Türk milletinin aslımı oluşturan, ulusal gelişmede belirleyici, saflığı bozulmamış asil, akıllı ve değişime açık insanlar olarak tasavvur ediyorlardı (Karaömerlioğlu, 2014: 69).

Yarışmanın köy yaşamı kurgusunda öne çıkan ilk unsur “doğal köy hayatının” kitle iletişim araçlarından uzakta bir yaşamı da beraberinde getirdiği düşüncesidir. Yarışmacılar eve adım attıkları anda cep telefonlarını ve elektronik aletleri yarışmanın sunucusuna teslim etmektedirler. Sunucu, cep telefonlarını ve elektronik aletleri kapının girişinde bulunan sandığa koyar. Gündelik yaşam telaşından uzak olmaları için yapıldığı söylenen bu uygulama, “zaten buradaki işlerden bu aletleri kullanmaya pek de zamanınız kalmayacak” şeklinde bir savunmayla perçinlenir. Çiftlik evinde televizyonun hatta evi süpürmek için elektrikli süpürgein olmayışı, mutfakta mutfak işlerini kolaylaştıran pek çok teknolojik aletin görünür kılınmayışı da köy hayatının elektronik aletlerden uzakta bir yaşamı içerdiği ütopyasını izleyicilere verir. *Ana Ocağı*’nın teknolojik aletlere mesafesi yarışmacı kızlar tarafından zaman zaman alaya alınır. Banyo yapacakları suyu kendilerinin ısıtacaklarını duyan yarışmacı Ezgi Usul, “Ana Ocağı değil, büyükanne ocağı gibi biraz. Benim ana ocağım böyle değil. Bu biraz büyükanne ocağı.” (16. Bölüm). Köyde, şehirli insanların unuttuğu gelenek-

lerin, değerlerin barındığı ön kabulü, köylülerin de “geçmişte yaşayan insanlar” olarak tasavvur edilmesine yol açar. Teknoloji ve kitle iletişim araçları, şehirli insanın pek çok değerini kaybetmesine yol açan bir tehdit olarak konumlanır. Gelenekleri görenekleri hâlâ yaşattığı düşünülen köylülerin bunu teknoloji ile aralarına koydukları mesafe ile sağladıkları varsayılır. Geleneksel halı dokumacılığının yapıldığı Örselli köyü üzerine yaptığı antropolojik çalışmada Kimberly Hart’ın “araştırmacılar, turistler ve tüccarlar da, sadece halıların değil, köy halkının da “geleneksel” olduğunu varsayıyorlar. Ayrıca, sadece ziyaret etmekle geleneği veya geçmişin canlı temsillerini keşfedebileceklerini sanıyorlar (Hart, 2011: 38-39) biçimindeki ifadeleri *Ana Ocağı*’nın köylü kurgusu için de bir anlamda geçerlidir. Kitle iletişim araçları, elektronik araçlar ve köy arasına koyulan mesafenin gerçeği ne kadar yansıttığı ise tartışmaya açıktır. Hayvanların süt sağım makineleri ile sağıldığı, orağın artık neredeyse kullanılmadığı, televizyonun girmedığı köy evinin kalmadığı köyler düşünüldüğünde teknoloji ve köy yaşamı arasındaki bu mesafenin gerçeği yansıtmaktan ziyade şehir yaşamından ve teknolojiden sıkılan, kaçmak isteyen şehir insanının hayallerinin bir sonucu olduğu akla gelir.

Teknolojik aletler konusundaki bu “katı” tutum “köy evi” kurgusunda kendisini pek göstermez. *Ana Ocağı* “modern” sayılabilecek bir biçimde döşenmiş bir çiftlik evidir. Köy evleri denildiğinde akıllara ilk gelecek sedir, yer minderleri, yer yatakları, siniler, yüklükler ve yer sofraları *Ana Ocağı*’nda yoktur. Çiftlik evinin ısınmasında kullanılan ve yarışmacı kız-

ları zorlayan uygulamalardan biri köy ile özdeşleştirilen sobadır. Soba yakma, yakmak için gereken yakacakları toplama görevi yarışmacı kızlarındır. Köy yaşamının zorluğu sobada simgeleştirilmiştir ancak bu simgesellik şömine ile alaşağı edilir. Kızlar kimi zaman anneler şömine başında, şöminede yaptıkları kahveler eşliğinde sohbet ederler. Yemekler büyük bir masada, modern masa örtüleri ve yemek takımları eşliğinde yenir. Yarışmada kurgulanmak istenen köy hayatı ile gerçekteki köy hayatı arasındaki uyumsuzluk, zaman zaman eğitmen anneler tarafından da bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde dile getirilir. Sabah kahvaltısını hazırlarken masa örtüsü yerine piknik örtüsünü serdikleri için Rana ve Ceren, Selva anne tarafından eleştirilir. Kızlar aynı işlevi gördüğünden hangi örtünün kullanıldığının önemsiz olduğuna inanmaktadırlar. Bu noktada devreye Ümmiye anne girer. Köyde yere piknik örtüsüne benzer sofra bezleri örttüklerini üzerine ise yer sofrası kurduklarını ve yemeklerini bu sofrada yediklerini söyler. Ekmek kırıntılarının yere düşmemesi için sofra bezinin önemli olduğunu ifade eder (17. Bölüm). *Ana Ocağı*’nın köy evi kurgusunda gerçek bir köy evinin şartlarının yansıtılmaması televizyonun estetik kaygılarının bir sonucu olarak değerlendirilebileceği gibi şehirli insanın rahatından ödün vermeden yaklaşımının bir yansıması olarak da okunabilir.

Köy ve kırsal mekânların şehirli insanlar tarafından neden talep edildiğine yönelik yakın dönem araştırmalarından birisi, “doğallık ve sağlık”, “samimiyet”, “nostalji ve otantiklik”, “kentten uzaklaşma” ve “sosyal ortama katılım” gibi gerekçeleri kırsal

mekân tüketiminin başlıca nedenleri arasında gösterir (Açar ve Atalay, 2014: 11-12). Yine öğretmen adayları üzerine yapılan bir araştırmada şehirli insanın köye yönelik metaforları beş başlık altında kategorileştirilir. Köy, “birlik beraberlik duygularının yaşandığı, insan ilişkilerinin ve gelenek-göreneklerin ön planda olduğu bir mekân”, “sağlıklı, huzurlu ve doğal yaşam”, “gelir düzeyi düşük ve imkânların kısıtlı olduğu bir yer”, “göç veren bir yer” ve “doğal besin kaynaklarının bulunduğu bir yer” olarak tanımlanır (Bilgen vd., 2014: 41-42). Şehirli insanların köye ilişkin bu algıları ve beklentilerinin karşılığı *Ana Ocağı*'nda rahatlıkla görülür. Eğitimciler anneler verdikleri görevlerle şehirli insanın bu beklentilerine cevap verir.

Şehirli insanın köy kurgusunda en önemli göstergelerinden biri “doğal yaşam” beklentisidir. Bu beklenti, Ümmiye annenin verdiği görevlerle giderilir. Yarışmada “gerçek köy yaşamını” temsil eden tek anne belki de Ümmiye annedir. Ümmiye anne, gerçek hayatında da köyde yaşayan bir kadındır ve yarışmacılara verdiği görevlerde köy hayatını yansıtan tarla, ahır ve bahçe işleridir. İnek sağma, ahır temizleme, hayvanları doyurma, pancar çıkarma, kömür taşıma, odun kırma, koyunları otlatma, saman balyası taşıma, koyunların bitlerini ayıklama, orakla mısır otu biçme, evin önündeki karı ya da yaprakları temizleme gibi görevler Ümmiye anne tarafından verilir. Bu görevler, kızların bedensel olarak en fazla zorlandıkları görevlerdir. Şehir hayatında pek de karşılaşmadıkları pek çok işle bu görevlerde karşılaşır. Şehirli insanın özlemini duyduğu, doğa ve hayvanlar gibi pastoral imgeler Ümmiye annenin görevlerinde

görünür kılınır. Yarışmacılar belki de bu görevleri yerine getirdikleri sırada köyde olduklarını hissederler.

Şehirli insanın köy yaşamıyla özdeşleştiği diğer bir imge “organik yaşam”dır. Organik yaşam özleminin sözcüsü Selva annedir. Selva anne tarafından verilen pek çok görev köy yaşamında karşılığını bulmayan görevlerdir. Ancak Selva annenin örf ve âdetlere ilişkin felsefi söylemleri ve organik yaşam formülleri onu köy yaşamı ile ilişkilendirir ve bu yaşam içerisinde pek de sırtımamasını sağlar. Selva annenin verdiği görevler sınıflandırıldığında karşımıza şöyle bir tablo çıkar. Köyde ya da şehirde yaşasın kadınlıkla özdeşleştirilen battaniye katlama, nevesim, gömlek ütüleme, çekmece düzenleme, pantolon paçası kıvrırma, ev temizleme, valiz yerleştirme gibi ev işleri. Küllü suda çarşaf yıkama ve karda halı temizleme gibi köy yaşamı ile ilişkilendirilebilecek olan görevler. Keçeden kırılent kılıfı yapma, dantelden renkli kâse yapımı, çekmece ayracı yapma, küpe askılığı yapma gibi görevler de köy yaşamı ile ilişkilendirilemeyen görevlerdir. Organik deterjan yapımı, doğal mobilya cilası yapma, doğal diş macunu yapma, doğal malzemelerle fayans arası temizleme, balkonda sebze yetiştirmek için sera yapımı gibi şehirli insanın organik yaşam özlemine cevap verebilecek nitelikte görevler. Selva annede vücut bulan “organik yaşam” söylemi, köyde gündelik hayatın bir ürünü olmaktan ziyade yine şehirlinin hassasiyetlerini yansıtan bir söylemdir. Organik temizlik ürünleri, doğal mobilya cilası ve doğal diş macunu yapma sıradan bir köylünün uğraşısı olmaktan ziyade kimyasal ürünlerden bunalmış şehirli insanın sorunudur.

Bunların bir köy evinde gerçekleştirilmesi kimi zaman ilginç tablolar ortaya çıkarmakta ve anlamsız durmaktadır.

Selva anne her ne kadar zaman zaman köy yaşamından izler taşıyan görevler verse de yaptırdığı bazı işler ve ev düzenindeki titizliği köyü modernize etme fikrini taşıdığı düşüncesini doğurur. Masaya serilecek örtü konusundaki titizliği, masa düzenine, çatalın kaşığın nereye konacağına verdiği önem hep bu modernleştirme düşüncesinden izler taşır. Onun köye ilişkin değerleri, örf ve âdetleri öven ancak köye ilişkin bilgileri şehrin kültürüyle harmanlamayı seçen “seçkinci” tavrı, Halkevlerinde köycülük kollarındaki faaliyetleri hatırlatır:

Esasında Halkevlerindeki bu seferberlik yalnızca “yetişkin nüfusu eğitime” meselesiyle değil, “köycülük” idealiyle de ilişkiliydi. Türk Ocakları ve Köycüler Cemiyeti gibi kökleri son dönem Osmanlı kurumlarına dek uzanan bu köycülük ideali, köylerin ziraat, sağlık, okuma-yazma gibi alanlarda köylülere “modern” bilgilerin aktarılmasını öngören bir projeydi. Burada köylülük bir kavram olarak yüceltilse de, varolan “köylü bilgisine” pek de güven duyulmuyor ve köylülerin türlü reformlarla bir değişim ve “gelişim” yaşamaları öngörülüyordu (Öztürkmen, 1998: 96).

Ana Ocağı'nın mutfak bölümünde ilk bölümlerde Hülya Erol daha sonra ise Gül Tecir kızlara hem köy mutfağı hem de geleneksel yemekler hakkında eğitim verirler. “Mutfak kısmının”, bir köyde mutfak düzeninin ve yemek kültürünün nasıl olduğunu göstermekten ziyade Türkiye'nin bütün yöresel mutfak özelliklerini yansıttığı zaman zaman yemek yarışması formatına dönüştüğü görülür. Yarışmacılar köy

tavuğu temizleme ve pişirme, yoğurt, peynir, tereyağı, lor peyniri, kepekten “doğal” ekmek yapımı, sucuk yapma, ev erişttesi, portakal reçeli gibi köy yaşamı ile ilişkilendirilebilecek yemekler yaparken akıtma, mantı, mumbar dolması, darıdan sütlü çorba, baklava, cırdıngış (çerkez mantısı), lahmacun, sivas köftesi gibi yöresel lezzetleri de hazırlarlar. Gül annenin verdiği görevler de tıpkı Selva anne gibi zaman zaman köye ilişkin olmaktan çıkar:

Köy ortamında lahana sarmasını soslu (!) yaptırmasını fazla modern bulmakla beraber düzgün yapamayan kızın başında belirip ‘MasterChef Batuhan’a dönüşmesini günümüz reality show’larının olmazsa olmazlarından addedip pas geçebiliriz sanıyorum (Yazıcı, 2014: s.n.y.).

Ümmiye, Selva ve Gül annelerin verdikleri görevlerle yansıtılmaya çalışan köy yaşamı ve değerleri kimi zaman “gerçek” olmaktan çıkarak “tahayyül edilen” köye ilişkin değerler hâline gelir. Köy yaşamı ve bu yaşamın çağrıştırdıkları eklektik bir biçimde bir araya getirilir. Örneğin teknolojiden uzaklık istenir, ancak sıradan bir köy evinde göremeyeceğimiz modern iç tasarım tercih edilir. Kızlar gün boyu “geleneksel kokan” kıyafetlerle görünür olurlar, ancak her günün sonunda yapılan finalde “şehirli kıyafetleriyle” boy gösterirler. Kızlardan yaptıkları görevlerde köyün “imece kültürünü” göstermeleri istenir, ancak finalde gün boyunca birbirlerinin hakkında söyledikleri, yaşadıkları tartışmalar öne çıkarılarak adeta “söz dalaşına girmeleri” beklenir. Bütün bunların estetik kaygıların ve izlenme oranı beklentilerinin sonucu olduğu düşünülebilir. Yarışmada annelerin sürekli bir biçimde “doğal” ve “organik” sıfatlarını kullan-

maları da yarışmanın aslında şehirli bakışının bir ürünü olduğunu gösterir. Ümmiye anne, ineklerden ve tavuklardan elde ettiği sütün ve yumurtanın, Gül anne, mutfakta kullandığı tereyağının, yoğurdun, salçanın, fındık yağının, Selva anne, temizlikte kullandığı malzemelerin doğal ve organikliğini kimi zaman aşırıya kaçan bir biçimde yinelerler.

Yarışmada kurgulanan köy yaşamının yanında köy-şehir ikiliğinin de anneler tarafından kullanılan bir söyleme dönüştüğü ve köy yaşamının “övüldüğü” görülür. Bu söylem en fazla kendisi de bir köylü olan Ümmiye anne tarafından dile getirilir. Soba yakmak için eşekle odun toplamaya giden kızlar eşiği kaybederler (1. Bölüm). Ümmiye anne kızlara “sizin elinizdeki telefonlarınız son model benim eşeğim de bana son model” diyerek kızlara sitem eder. Yaşam biçimlerine bağlı olarak değer ve önem kazanan nesnelere ve canlılar arasındaki ilişkiyi bu ifadelerde somutlaştırır. Köy ve şehir arasındaki yaşam farklılığından kaynaklanan bu değer verme biçimi yine eşek üzerinden Ümmiye anne tarafından ifade edilir. Eşekle birlikte ağaç budamaya gidecek olan kızlar (19. Bölüm) eşiği kontrol etmekte zorlanınca Ümmiye anne, “Oğlum bunlar şehirden geldi. Ne anlarlar senin dilinden, nereden bilirler senin kıymetini. Bilmezler oğlum sen azıcık anlayışlı ol.” der. Yine Ümmiye anne tarafından tarla çapalamakla görevlendirilen kızlar (2. bölüm), “Al işte sana spor. Spor salonunda kaldır dumbelleri. Bunu yapınca bize meyva da verecek. Ne güzel spor.” İfadeleriyle iki yaşam biçimi arasındaki farkın altını çizer ve köy yaşamının bir anlamda üstünlüğüne ve üretkenliğine dikkat çeker.

Ümmiye annenin verdiği görevlerde bedensel olarak çok zorlanan yarışmacılara Ümmiye anne, şehirde ve köyde kadın olmanın farklılıkları açısından yaklaşır. Saman balyalarını taşımakta zorlanan kızlara (18. Bölüm) “sizin şehirdeki işlere benzemiyor bizim işler çok zor.” diyerek köyde kadın olmanın zorluklarını ifade eder. Isınmak için odun kesen kızlara (25. Bölüm) “Öyle kaloriferli yerde oturmaya benzemez bu işler. Baba kazanı, koca kazanı, öyle hazır hazır gezmeye, tozmaya benzemez bu işler.” diyerek şehirli kadınları eleştirir. Ümmiye annenin şehir ve köy hayatını karşılaştıran ve köyü öne çıkaran bu söylemleri yarışmanın amaçları ve hedefleri ile paralellik taşır. Köy yaşamının ve köydeki gelenek ve göreneklerin *apriori* olarak “değerli” kabul edilmesinin bir sonucu köy-şehir çekişmesinde köyün galip kılınmasıdır. Köyün bu çekişmede galip gelmesi, şehirli insanı parodileştirerek yapılır. Yarışmada kızların görevleri sırasında yaptıklarını değerlendiren “dış ses” şehirli kızların eylemlerinin gülünç yanlarını öne çıkarır ve onları “alaya alan” bir sese dönüşür. Bu durum kimi zaman anneler tarafından da benimsenir. “Mutfakta kullanılan kimi baharatları tanımayan,” “hayatında hiç ütü yapmayan,” “ağaç dikerken kökü yukarı dalları aşağıya diken kızlar” hem anneler hem de dış ses tarafından alaya alınır. Bu durum, bir dönem sinemasında sık sık karşılaştığımız köyden şehre giden köylünün “trafikte karşıdan karşıya geçme sahnelerini” ya da “arabalarla, motorlu araçlarla” “imtihanını” hatırlatır. Köyde ise şehirli insan ineklerle ve koyunlarla sınanır olmuştur. Ümmiye annenin ineklere ve koyunlara ilaç olarak “salçalı zeytinyağı veren” kızla-

rın hayvanlardan çöğlklarla kaçıklarmı görünce “Siz hayatınızda hiç inek, hayvan, dört bacaklı görmemiş gibi çöğriştiniz be yavrum. Siz camekânda mı yetiştiniz?” biçimindeki sözleri bu durumu açıkça ortaya serer (41. Bölüm). *Ana Ocağı*’nda roller değışmiş, “köyden şehre inme” “şehirden köye inme”ye dönüşmüştür.

Köy yaşamına ilişkin bu söylemlerin yanı sıra, köyle ilişkili görülen gelenek göreneklerin de anneler tarafından kızlara sürekli hatırlatıldığı görülür. Şehirde kaybolduğı kabul edilen pek çok değer, anneler aracılığıyla kızlara öğretilmeye çalışılır. Yarışmanın ilk bölümlerinde gelenek ve görenek öğretimi, aşırı didaktik ve sert bir yolla yapılır. Örneğin yarışmanın ilk bölümünde sofrada konuştukları için kızlar Hülya anne tarafından “annelerden biri konuşurken susmalısınız. Büyük konuşurken diğerleri susar.” denilerek sert bir biçimde uyarılır. Gelenek öğretimi konusundaki bu tutum yarışmanın ilerleyen bölümlerinde didaktik havasından bir nebze de olsa kurtulur. Ancak kızların neredeyse her eylemleri “gelenek süzgecinden” geçirilerek doğruluklarına ya da yanlışlıklarına karar verilir. Sabah erken kalkmaları “günü üzerinize doğurmanın kısmetiniz kapanır”, kahvaltıya inerken giydikleri “sabahlıkla kahvaltıya inilmez. Pijamalı kimse birbirini görmemeli. Örf ve âdetlere aykırı.” ifadeleri ile kontrol altına alınmaya çalışılır. Kızlar sabah kalktıklarında birbirlerini uyandırmadıkları ve kahvaltıyı birlikte hazırlamadıklarında “Örf ve ananelerimize saygı için arkadaşlarınızı kaldırmalıydınız. Önce ben dememek lazım.” cümleleriyle uyarılırlar. Ekmek yoğururken “kayınvalideler ekmek yoğurmasına ba-

karmış kızların, teknenin kenarında çok hamur bırakan kızları almazlar-mış.” sözleriyle motive edilmeye çalışılırlar. Annelerin “elini öpme” yarışmada aynı gün içerisinde defalarca tekrarlanan “geleneksel bir eylemdir.” Kızlar sürekli bir biçimde annelerin elini öperler. Genellikle yarışmaya katılan kızlar bu “geleneksel eylemi” yerine getirme konusunda bir sorun yaşamamışlardır. Ancak yarışmanın altıncı bölümünde yarışmaya katılan İrem, annelerin elini öpmeyi “El öpmeyi sevmiyorum.” diyerek reddeder. Bu sözlerinin karşılığında Hülya anneden “O bizim kültürümüz, örfümüz, âdetimiz. Saygı göstergesi.” yanıtını alır. Yarışmanın ilerleyen günlerinde İrem anneler tarafından el öpmeye zorlanır ve sonuçta ikna edilir. Annelerin az da olsa zaman zaman geleneğı sorguladıkları ve eleştirdikleri de görülür. Selva annenin yemek adabına ilişkin “Ailede en önce sofraya büyük oturur ve yemeğe o başlar. Önceden hiç sohbet edilmezmiş. Çocuklara söz verilmezmiş. Ben bunları tasvip etmiyorum.” sözleri bu eleştirel bakışın bir örneğidir. Anneler kimi zaman gelenek öğretimini kendi yaşamlarından örnek vererek gerçekleştirmeye çalışılırlar. Selva anne, “Düğünümde bir gün evvel üç tavuk ayıklattılar bana. Öğrenmem için. Yoldum bir de öğrenmek için yaptım. Yaptığınız bizeyse öğrendiğiniz kendinize.” diyerek kızları *Ana Ocağı*’nda karşılaşacakları görevler konusunda zihinsel olarak hazırlar. *Ana Ocağı*’nın köy yaşamını ve gelenek görenekleri hatırlatma amacı köy ile gelenek ve görenekler arasında yakın bir ilişkinin olduğı ön kabulünü yansıtır. Tıpkı köy yaşamı ile ilişkili pek çok bilgi gibi gelenek ve görenekler konusunda da kızların bilgisi ol-

madığı düşünülür. *Ana Ocağı*'nda kaldıkları süre boyunca kızlar geleneksel değerler konusunda da eğitilirler.

Ana Ocağı aslında şehir hayatına bir eleştiriler manzumesidir. Şehrin yaşam biçimine, tüketim alışkanlıklarına, aşırı teknolojileşmeye, mutfak kültürüne, geleneksel değerleri değersizleştirmesine, yapaylığına, insanı doğadan dolayısıyla insanlıktan uzaklaştıran yapısına bir karşı duruştur. Şehirlielerin köyün olumlu özellikleri arasında “stresten, telaştan, gürültü, trafik ve kalabalıktan uzak, sakin, dinlendirici ortam, doğal besinler, sağlık, uzun yaşama olasılığı, tarımla toprakla uğraşma, kendi ürettiğini yeme, üretici olma gibi özelliklerin ön plana çıkardıkları düşünüldüğünde *Ana Ocağı*'nın bu beklentilere hizmet veren bir program olduğu rahatlıkla söylenebilir (Kurt, 2006: s.n.y.). Bu anlamda *Ana Ocağı* hem yarışmacı olarak katılarak hem de televizyon başında izleyerek şehirli insanın kırsal mekân özlemi ve kırsal mekân tüketme isteğini “televizüel” anlamda da olsa gerçekleştirdiği alanlardan birisi olarak değerlendirilebilir:

Günümüzde modern insan, kırsal bölgenin geleneklerin özünü temsil etmesine ve kırsal bölgede ulusal alışkanlık ve tatları bulabileceğine dair bir inanışa sahiptir. Kırsal bölgede yaşayan köylülerin hayatları modern insanların kayıp köklerini bulacakları bir sığınak ve otantiklik kaynağı olarak görülmektedir (Bessiere'den aktaran Açar ve Atalay, 2014: 6).

Ana Ocağı kırsal mekân tüketme isteğini, doğal yaşamı, doğallığı, içtenliği, insan olmayı ve üretmeyi geleneksel değerleri yansıttığı düşünülen köy yaşamı ile yapmayı hedefler. Ancak gerek katılan yarışmacıla-

rın köy yaşamını 5-10 günlük sınırlı bir sürede deneyimlemeleri gerek de televizyon başındakilerin kanalı değiştirdiklerinde ya da program bittiğinde gündelik rutinlerine dönmeleri “köy özleminin” çok sınırlı bir zaman içerisinde giderilmesine yol açar. Yarışmacıların “şuradan bir gideyim bir hafta spadan çıkmayacağım” ifadeleri özlemini duysalar da bu yaşamdan çok memnun olmadıklarını, “beni süslenip püslenip oturur başka da bir iş yapamaz zannediyorlar, bu imajı kırma-ya geldim” ifadeleri de yarışmayı bir “kendini kanıtlama” yarışması olarak algıladıklarını gösterir. Dolayısıyla bu ifadeler yarışmanın köy yaşamını ve unuttuğumuz değerleri hatırlatma idealinden uzakta durur. Köy ve köye ilişkin değerlerin zaman zaman “aşırı derecede idealize edilmesi” de şehirli insanı bu yaşam tarzının şehirde sürdürülebilirliği konusunda düşünmeye sevk eder:

Reçel yapmak da keyif verir insana turşu kurmak da. Ama çekirdek bir aileyseniz, bahçenizden de meyve toplamiyorsanız reçel yapmanın pek bir manası yok! Meyvesi, şekeri, elektrik veya tüp parası derken astarı yüzünden pahalya geliyor yani. Her gün de reçel yenmeyeceğine göre güvenilir bir yerden bir kavanoz reçel almak daha karlı. (kadınların ekonomiyi de düşünmesi gerek değil mi?) (Kaya, 2015: s.n.y.).

Ana Ocağı ile idealize edilen köy yaşamının gerçeğinden farklı oluşu sadece televizyonda karşımıza çıkan bir durum değildir. Yöresel olanın hızla kayb olduğu ön kabulü ve insanların yöresel mekânlara açlığı, yöresele ilişkin algıların çarpıtılması ve kurgulanması sonucunu başka alanlarda da karşımıza çıkarır. Kırsal olanın

turizm alanında şehirli insanın gözüyle yeniden yorumlanması ve kurgulanması olarak değerlendirilebilecek yaklaşımlar Ölçer Özünel tarafından şöyle örneklendirilir:

Otantiklik ve yöresel olma adına özellikle büyük otellerde düzenlenen “Türk geceleri”, gene büyük otellerin göbek taşı soğuk ve plastik terlikli “Türk hamamları”, sahil kentlerinin plastik ve bambu sandalyeli “gözleme çadırları” ve restoranları, safari adı altında deve üzerinde gerçekleştirilen sözde yöresel turlar, hediyelik eşya tezgâhlarını süsleyen Çin malı “yöresel ve otantik” eşyalar bu çerçevede ele alınabilecek sorunlar arasında ilk akla gelenlerdir (2011: 259).

Köy ve köylüye ilişkin yargılar, Cumhuriyetin ilanından itibaren değişse de köylü her zaman önemli bir potansiyel olarak görülmüştür. Köy, kimi zaman romantize edilerek nostaljik söylemlerin en önemli araçlarından biri olmuş kimi zaman bağınazlığın, geri kalmışlığın sembolü olarak görülmüştür. *Ana Ocağı* da köy yaşamı ve bu yaşamla özdeşleştirilen değerleri vermeyi hedefleyen bir programdır. Ancak onu diğer programlardan farklı kılan, yaratılan köy yaşamının bir çiftlik çevresinde bilinçli bir biçimde kurgulanmasıdır. Yarışmayla gerçekte köyde yaşanan hayattan ziyade şehirlinin hayal ettiği köy yaşamı yansıtılır. *Ana Ocağı* yarışma programı, aynı zamanda köy ve şehir yaşamını ve değerlerini zıtlastırarak bir köy-şehir ikiliği yaratır. Bu ikilik, köy yaşamının ve köye ilişkin değerlerin aşırı idealize edilmesi ve övülmesi ile gerçekleştirilir. Köy, unutulmuş değerleri barındıran, doğal ve sağlıklı yaşamın bulunabileceği bir mekân olarak temsil edilirken şehir insani değerleri

yozlaştıran, hızlı ve tüketim odaklı yapısıyla insanı insanlıktan uzaklaştıran bir mekân olarak gösterilir. Elbette bütün bu temsiller, medyada köy ve şehire ilişkin bir temsil biçimidir ancak köyün medyada kurgulanma biçimi “köycü söylemden” ve Türkiye’deki köy ve şehire ilişkin tarihsel bakış açılarından derin izler taşır. *Ana Ocağı*, şehirliyi kendi yaşamına dahil ederek bu yaşam içerisinde nasıl görüldüğünü izleyiciye sunarken *Adım Adım Anadolu*, *Gezelim Görelim*, *Anadolu Magazini* gibi televizyon programları şehirli insana köy yaşamının temsillerini sunar. Yani ilkinde şehirli etken bir deneyimleyici iken ikincisinde edilgen bir izleyiciye dönüşür. *Ana Ocağı* bu özelliği ile de köye ilişkin diğer medya temsillerinden ayrı bir yerde durmaktadır.

NOTLAR

- 1 Ana Ocağı 22 Aralık 2014 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. 19 Haziran 2015 tarihinde ilk sezonunu tamamlayan yarışmanın ikinci sezonu 31 Ağustos 2015 tarihinde başlar.
- 2 *Ana Ocağı*’nın yarışma süresi 2 Şubat 2015 (31. Bölüm) tarihinden itibaren 10 güne çıkarılır. Ödül de gün sayısındaki artışla beraber 9 altın bilezik olur. Programın ödülleri ve süresi daha sonra 10 gün 10 altın bilezik ve bir beşi bir yerde olarak değiştirilir. İkinci sezonda süre yeniden 5 güne indirilir, ödül 15 altın bilezik ve bir beşi bir yerdeye çevrilir. Yarışma programında verilen ödüllerin beşi bir yerde ve altın bilezik gibi kırsal yaşamı çağrıştıran ödüller oluşu da bu anlamda manidardır. Altın bilezik takmanın çift anlamlı bir yönü de vardır. Kızların edindikleri bilgiler ve kazandıkları deneyimler, “koluna altın bilezik takma” metaforuyla desteklenir.
- 3 Hülya Erol, yarışmanın başlamasından kısa bir süre sonra 5 Ocak 2015 tarihinde herhangi bir açıklama olmaksızın yarışmadan ayrılmış yerine Gül anne(Gül Tecir) gelmiştir. Annelerin özgeçmişlerine baktığımızda aslında hemen hepsinin medyanın yakından tanıdığı ve takip ettiği anneler olduğu görülecektir. Yarışmada gerçek köylüyü temsil

- ettiği düşünülen, kendisi de köyde yaşayan Ümmiye anne, ödüllü bir filme sahip bir yönetmendir. Arslanköy Kadınlar Tiyatro Kulübü'nün kurucusu olan Ümmiye anne, pek çok tiyatro oyunu yazmış, oynamış ve yönetmiştir. Yarışmanın bir diğer annesi, Selva Hocaoğlu ev düzenine ilişkin www.duzenlievim.com adlı bir web sitesine sahip, *Ana Ocağı*'ndan önce TRT'nin *Elinize Sağlık* ve *İyi Fikir* programlarından tanınan biridir. Hülya Erol www.annemutfaktatv.com adlı internet sitesinin sahibidir, aynı zamanda bu sitenin kuruluş hikâyesinin ve mutfak kültürüne ilişkin yazılarının yer aldığı *AnnemMutfakta.tv'nin Serüveni* adlı bir kitabı vardır.
- 4 Türkü formunda jenerik müziğinin sözleri şöyledir:
Burada gün erkenden doğar
Sabah beş dedin mi iş başlar
Hayvanlar yem, tarla sürüm ister
Amman Amman Amman
Bilmeden bu işler nasıl biter
Amman Amman Amman
Tepeleme balyalar
Yakılacak sobalar
Ahıra girdin miydi
Amman Amman Amman
Saman ister davarlar
Amman Amman
Üç eğitmen annemiz
Bir kocaman bahçemiz
Haftada dört misafirimiz
Amman Amman
Sizleri de bekleriz
Amman Amman
Bu köy bizim köyümüz
Uzak olsa ne yazar
Her hafta bize buyurun
Amman Amman
Siz de gelin a kızlar
Amman Amman
- 5 Kızlar yarışmanın ilerleyen bölümlerinde ev süpürmek için el süpürgesi kullanacaklardır. Teknolojik aletlerin en fazla görülebileceği mutfakta da hiçbir teknolojik gereç kullanılmaz. Kollu portakal sıcaklarıyla portakal sıktıklarında (34. Bölüm) ya da el testeresi ile ağaç kestiklerinde (19. Bölüm) yarışmacılar “bunların elektrikliyi yok mu” ifadeleriyle teknolojiden bu denli uzaklığı sorgularlar. Ancak mutfak zaman zaman eski/otantik görünümlü elektronik eşyalara da ev sahipliği yapar. Eski mutfakların vazgeçilmez davul fırın, görünüm olarak eski fırınlara benzer ancak tıpkı modern fırınlar gibi derecelidir. Dereceli davul fırın, kent insanın otantik görünümlü köy yaşamı anlayışının bir uzantısı olarak okunabilir.

KAYNAKÇA

- Açar, A.-Murat Atalay (2014). “Kentli Bireylerin Kırsal Mekân Algısı ve Kırsal Mekân Tüketimi: Antalya-Çakırlar Örneği”, *Mediterranean Journal of Humanities*. IV/1: 1-19.
- Alangu, Tahir (1983). *Türkiye Folkloru Elkitabı*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Bilgen, N., Tezcan, Ş., Karatepe, A., & Ayas, C. (2014). “Öğretmen Adaylarının Köy Kavramına Yönelik Düşüncelerinin Metaforlar Yolu ile Analizi: Denizli İli Örneği”, *S D U International Journal of Educational Studies*, 1(1): 36-44.
- Cantek, Levent (2001). “Köy Manzaraları: Romantizm ve Gerçekliğin Düalizmleri”, *Toplum ve Bilim*. Sayı: 88: 188-200.
- Güleryüz, Merve (2013). *Bir Ütopya Hareketi Olarak Eko-Köyler: Türkiye'deki Örnekler Üzerine Bir İnceleme* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Karaömerlioğlu, Asım (2014). *Orada Bir Köy Var Uzakta. Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hart, Kimberly (2011). *Modernliği Dokumak: Bir Batı Anadolu Köyünde Hayat, Aşk, Emek*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- <http://www.trt1.com.tr/bolumler/anaocagi/1bolu m/40176/549d7f798a58c90be89a2ea6> erişim tarihi: 25 Kasım 2015.
- Kaya, Seda. “Ana Ocağı'nın Dersleri.” http://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/seda_kaya_guler/2015/08/28/ana-ocaginindersleri, erişim tarihi: 4 Aralık 2015.
- Kurt, Hacı (2006). “Türkiye’de Kent-Köy ve Kentli-Köylü Algısı Üzerine Bir Araştırma”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6: 55-84.
- Lundby, Knut – Helge Ronning. (2002). “Medya, Kültür, İletişim: Medya Kültürü Aracılığıyla Modernliğin Yorumlanması”, *Medya, Kültür, Siyaset*. (Derl. İrvan, Süleyman. Ankara: Alp Yayınevi.
- Oğuz, M. Öcal (2002). *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ölçer Özünel, Evrim (2011). “Kültür Turizminde “Yöresel” ve “Otantik” Olanı Sorgulamak ve Tüketilmiş Mekânları Yeniden Üretmek Üzerine”, *Journal of Turkish Studies*. Volume 6/4: 255-262.
- Öztürkmen, Arzu (1998). *Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- “TRT'nin Köy İş Bu Tarz Benim Evlere Şenlik!” <http://www.a24.com.tr/haber/trt-nin-koy-isi-bu-tarz-benimi-ana-ocagi-evlere-senlik-40017101.html?h=11> erişim tarihi: 29 Kasım 2015.
- Yazıcı, Zeliha Ece. “Modern Kızların Ütopyası: Ana Ocağı.” <http://www.ranini.tv/ilk-bakis/2598/1/modern-kizlarin-utopyasi-ana-ocagi> erişim tarihi: 25 Kasım 2015.